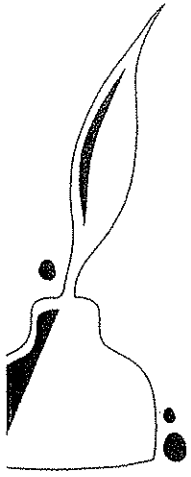
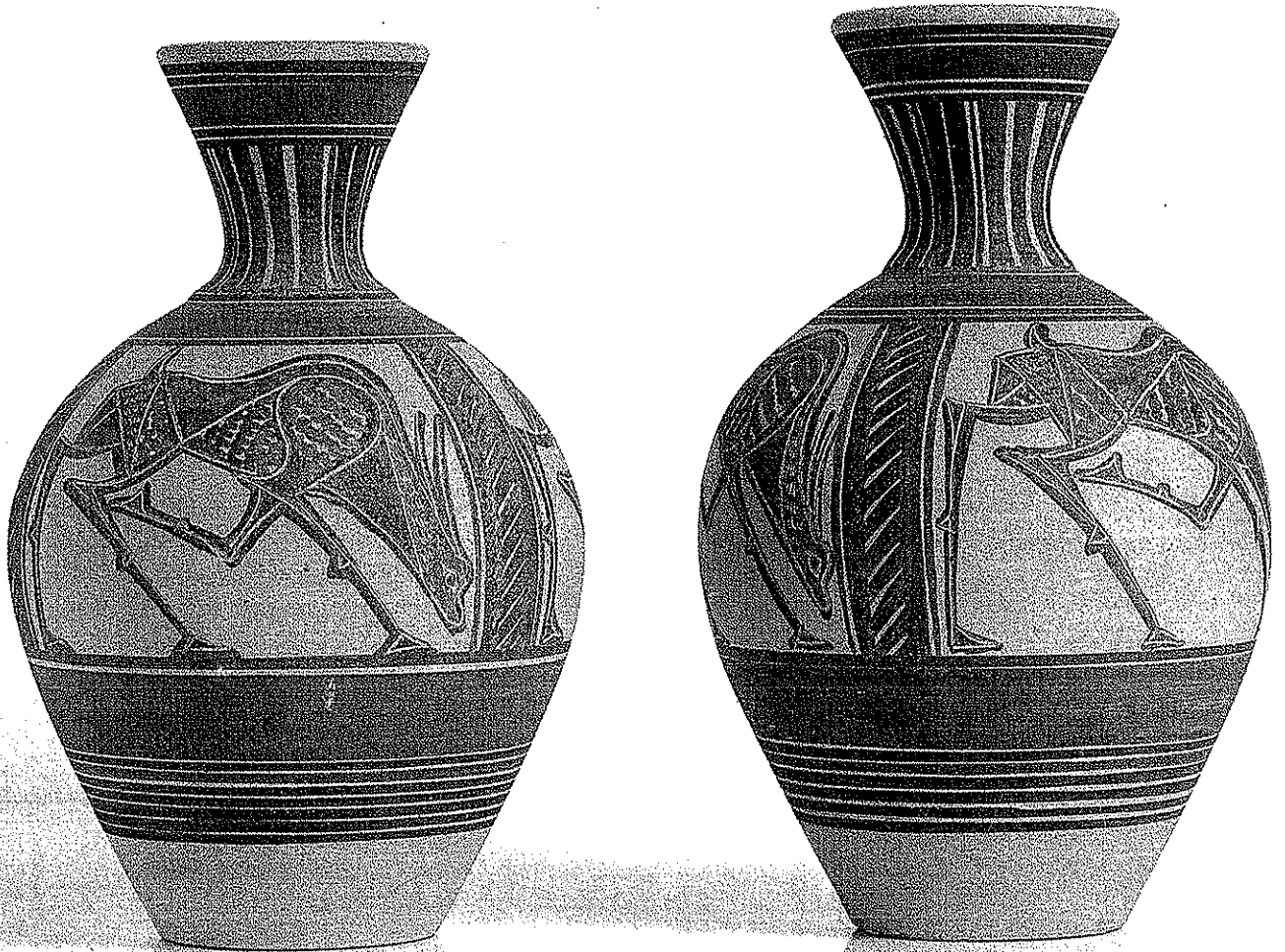

τεύχος 326 | Χειμώνας 2016 | τιμή € 3.00
ISSN 0470-522X

Νέα Εποχή

πολιτιστικό περιοδικό

συνεργάτες

Βίβιαν Αβρααμίδου Πλούμπη, Ηλίας Βολιότης-Καπετανάκης, Ιωσήφ Σ. Ιωσηφίδης,
Άννα Κατσιγιάννη, Κώστας Κατσώνης, Γιώργος Κεχαγιόγλου, Ευτυχία-Αλεξάνδρα
Λουκίδου, Άντρος Λυρίτσας, Αντώνης Μοδινός, Γιώργος Μολέσκης, Έλλη
Παιονίδου, Ευρυδίκη Περικλέους Παπαδοπούλου, Θωμάς Συμεού, Α. Κ. Τόφαλος,

ΝΕΑ ΕΠΟΧΗ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Περίοδος Δ' - Χρόνος ίδρυσης 1959

Εκδίδεται κάθε νέα εποχή του χρόνου

Τεύχος 326/ Χειμώνας 2016

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Χρήστος Μαυρής

Γιώργος Γαβριήλ

Γιάννος Ιωάννου

Κυριάκος Κωστέας

Γιώργος Φράγκος

Χρίστος Χατζήπαπας

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Χρήστος Μαυρής

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΩΣΗ

Κυριάκος Χατζηδημητρίου

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΚΔΟΤΗΣ

Εκδοτική Εταιρεία ΤΗΛΕΓΡΑΦΟΣ

ΕΚΤΥΠΩΣΗ

ΠΡΙΝΤΚΟ Λτδ.

ΧΟΡΗΓΟΣ

Πολιτιστικές Υπηρεσίες Υπουργείου

Παιδείας και Πολιτισμού

Η επιχορήγηση δεν σημαίνει την αποδοχή του περιεχομένου ή των απόψεων που εκφράζονται από τη Συντακτική Επιτροπή από πλευράς του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού.

Στοιχεία επικοινωνίας:

Τ.Θ. 20255, 2150 Λευκωσία

Τηλέφωνο 22864502, Fax: 22766949

e-mail: neaepochi@cytanet.com.cy

Ετήσια συνδρομή:

Κύπρος: 15 Ευρώ

Ελλάδα και υπόλοιπη Ευρώπη: 20 Ευρώ

Μεγάλη Βρετανία: 20 Στερλίνες

Αμερική: 20 Δολάρια

Αυστραλία: 20 Δολάρια Αυστραλίας

Τιμή τεύχους: € 3.00

Στο εξώφυλλο του τεύχους
έργο του Βαλεντίνου Χαραλάμπους
(Αγγεία, Πηλός, 30 εκ.)

Το περιοδικό δέχεται αδημοσίευτες συνεργασίες σε ηλεκτρονική μορφή. Ακολουθείται αυστηρά το μονοτονικό σύστημα γραφής. Όλα τα ενυπόγραφα κείμενα που δημοσιεύονται εκφράζουν τις προσωπικές απόψεις των συγγραφέων τους. Επιτρέπεται η αναδημοσίευση από το περιοδικό, νοουμένου ότι γίνεται παραπομπή σ' αυτό.

ΜΙΑ ΜΟΝΑΔΙΚΗ ΕΥΚΑΙΡΙΑ

Η ΝΕΑ ΕΠΟΧΗ διαθέτει, χωρίς υπερτίμηση, περιορισμένο αριθμό ολοκληρωμένων σειρών και μεμονωμένων τευχών του περιοδικού. Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να απευθύνονται στη διεύθυνση του περιοδικού.

Αννα Κατσιγιάννη

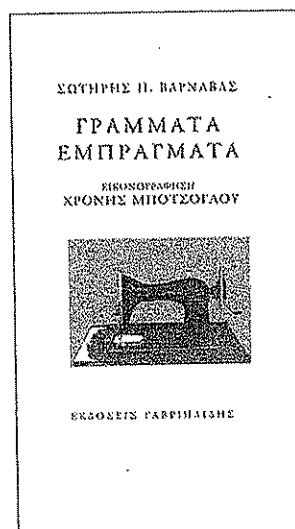
Η «χάραξι» της οφειλής

Σωτήρης Π. Βαρνάβας, *Χρεόγραφο*,
σχέδια Χρόνης Μπότσογλου, Αθήνα, Γαβριηλίδης, 2013

Ο Σωτήρης Π. Βαρνάβας έχει εκδώσει τρεις ποιητικές συλλογές, με τίτλους: *Ψήγματα απείρου*, 2006, *Ηχογράμματα*, 2008 και *Χρεόγραφο*, 2013. Και τα τρία βιβλία (εκδόσεις Γαβριηλίδης) διακρίνονται για την αισθητική τους κομψότητα και την τυπογραφική τους αρτιότητα. Η τελευταία ποιητική συλλογή φέρει τον τίτλο *Χρεόγραφο* και έχει φιλοτεχνηθεί (τόσο το εξώφυλλο όσο και στο εσωτερικό της) με σχέδια του Χρόνη Μπότσογλου.

Το *Χρεόγραφο* αποτελείται από 50 ποιήματα, τα οποία δεν τέμνονται σε ενότητες, αλλά προτείνονται στον αναγνώστη ως ενιαία και αυτοτελής αφήγηση. Τα ποιήματα είναι γραμμένα συνειρμικά, με ελάχιστα σημεία στίξης. Η ποίηση του Βαρνάβα διακρίνεται για την υπαινικτικότητα, τη γλωσσική απλότητα, την εναργή εικονοποιία, τη ρυθμική ενορχήστρωση με ισχυρές παρηχήσεις, την ευρηματική σκηνοθεσία, την ποικίλη θεματική. Η μυστικότητα της φύσης και η έγνοια για το περιβάλλον, ο πόνος του ανθρώπου και των πραγμάτων, οι κοινωνικοί ρόλοι, το τραύμα της μνήμης για την απώλεια της πατρίδας, το ηθικό χρέος στη μνήμη, η ποιητική είναι ορισμένοι μόνο από τους τόπους της τελευταίας τούτης ποιητικής συλλογής. Το βιβλίο ανοίγει με τις γραφές και τις διαθλάσεις της μνήμης, την τυραννική ανάδυση των αναμνήσεων («Αναμνήσεις»).

Η συλλογή αποτελείται ως επί το πλείστον από υπαρξιακά, ποιήματα ποιητικής και πολιτικά ποιήματα. Το ποιητικό υποκείμενο αναπαριστάται μέσα από τις δαιδαλώδεις λειτουργίες της μνήμης και της νοσταλγίας. Τα ποιήματα για τις εμβληματικές μορφές της μητέρας και του πατέρα συνδέουν τη συλλογή αυτή με την προηγούμενη, τα *Ηχογράμματα*. Εδώ, όμως, η απώλεια των οικείων προσώπων συνδέεται τόσο με την απώλεια της θρυλικής γενέτειρας όσο και με την ανάγνωση και τη γραφή. Πάνω στο υφαντό λευκό σεντόνι που ύφαινε στον αργαλειό η μητέρα, η οποία αποτελεί ολοζώντανη έκφραση του λαϊκού πολιτισμού, ο ποιητής διαβάζει τα γεγονότα της εισβολής. Ο ποιητικός λόγος υφαίνεται πάνω στην ιστορία της Κύπρου («Μητέρα», 12). Η επίμονη ανάκληση της φωνής του (ποιητάρη) πατέρα παραπέμπει στη μνήμη του προφορικού λόγου που μεταπλάθεται σε ποίηση («Φωνή», 61). Αξιοπρόσεκτα και ευρηματικά είναι τα ποιήματα ποιητικής για το θέμα της γραφής και την καταλυτική δύναμη της ποιητικής λέξης ακόμη και για το λεκτικό υλικό που δεν μορφοποιείται κατά τη συγγραφική διαδικασία και θυσιάζεται στην οικονομία και τη λειτουργία της ευρύτερης ποιητικής σύνθεσης (π.χ. τα ποιήματα «Εκ του περισσεύματος», 48, «Γράφω το ποίημα από την αρχή», 49, όπου η ποιητική πράξη αναπαριστάται ευρη-

ματικά ως παράσταση).

Όπως και στις δυο προηγούμενες ποιητικές συλλογές, στο *Χρεόγραφο* η πραγματικότητα και η προσωπική μυθολογία του ποιητή περικλείεται, κατά κύριο λόγο, στη μυστικότητα της φύσης συναρμοσμένη, με το θρόισμα της μνήμης των οικείων (ανθρώπων και τόπων), των απωλεσθέντων πατέρων και μη (αναφέρω και πάλι για παράδειγμα τα ποιήματα «Χτίσαν τον τοίχο», 15, «Πομπηία», 42).

Μέσα στο κλίμα της οδυνηρής ανάκλησης της μνήμης, διάσπαρτες σπίθες χαράς (από τον φυσικό χώρο και την ομορφιά, «Επικοινωνία», 30, την παιδική αγνότητα, «Ένα παιδί», 63) διεκτείνονται σ' ολόκληρη τη συλλογή οικοδομώντας ένα ύφος και μια θεματική που κτίζεται στη δεσπόζουσα δομικών φωτοσκιάσεων. Καθόλη την έκταση της συλλογής εναλλάσσεται το *chiaro* με το *scuro*. Αν στην πρώτη συλλογή κυρίαρχη είναι η εικόνα και στη δεύτερη συλλογή την πρωτοκαθεδρία έχουν οι ήχοι, στο *Χρεόγραφο* η εικαστική αναπαράσταση του λόγου και η μουσική του ενορχήστρωση συμπλέκονται ισόρροπα και αρμονικά (αναφέρω, λ.χ. τις εικαστικές αναφορές στο ποίημα με τον εύγλωττο τίτλο «Κίτρινο κατά Vincent Van Gogh», 43). Επιπλέον, ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα ποιήματα όπου τα φυσικά φαινόμενα προσλαμβάνονται με όρους που προσιδιάζουν στην ανθρώπινη υπόσταση (λ.χ. «Το άσχημο φως», 25). Η επιτονισμένη έγνοια του ποιητή για το περιβάλλον και την ανθρώπινη μοίρα διακρίνει όλες του τις ποιητικές συλλογές (π.χ. το ποίημα «Ο βιολιτζής των υπογείων», 45, το οποίο συνομιλεί με παλαιότερο ομοιόθεμο ποίημα από την πρώτη συλλογή *Ψήγματα απείρου*, 14, το ποίημα για το πυρηνικό ατύχημα «Φλόγες Fukushima, 11. 3. 2011», 59, και το «Εικόνες κεραιών, 57»). Η ανθρώπινη μοίρα, η υπαρξιακή διάσταση θεματοποιείται και μέσα από ποιήματα για τη μετανάστευση («Αλλόχθων», 36), την ηθική έκπτωση («Προσφιλής εταίρα», 56) και κυρίως τα ποιήματα για την απώλεια της πατρίδας στα κυπροκεντρικά ή «κυπρογενή», όπως έχουν ονομαστεί, ποιήματα της συλλογής (λ.χ. «Χρεόγραφο», 16, «Η Πόλη», 19, «Αποσάρθρωση», 34, «Ξενώνες», 35, «Τριγμοί», 39, «Εξόφληση», 64, «Ισολογισμός», 65, κ. ά.).

Ένα δομικό στοιχείο που διαφοροποιεί το *Χρεόγραφο* από τις προηγούμενες ποιητικές συλλογές είναι η δεδηλωμένη διακειμενική συνομιλία του ποιητή με τους ομοτέχνους του μέσα από το περικειμενικό υλικό (Σαραντάρης, Βάρναλης, Σκαρτσής, Φωστιέρης, Καρυωτάκης, Σαχτούρης, Καβάφης). Το περικειμενικό υλικό συχνά φωτίζει ειρωνικά το περιεχόμενο του ποιήματος. Πολύ χαρακτηριστικό το ποίημα «Οι επίτροποι» (53), με αναφορές στο δημόσιο και το συλλογικό βίωμα, το οποίο συνομιλεί με το ποίημα «Δημόσιοι Υπάλληλοι» του Καρυωτάκη.

Σε μιαν απόπειρα προσδιορισμού της ταυτότητας του ποιητικού υποκειμένου, θα παρατηρούσαμε την επαναληπτική χρήση της λέξης «χρεόγραφο» («Πομπηία») και «χρέος» κυρίως σε δύο μόντο της συλλογής: το ένα αποτελεί προμετωπίδα του βιβλίου και προέρχεται από τον στίχο του Σαραντάρη («Της δικής μου ψυχής άλλο το χρέος»), το δεύτερο αντλείται από στίχους του Βάρναλη («Κι αν ειν' ο λάκκος σου πολύ βαθύς/Χρέος με τα χέρια σου να σηκωθείς») και περιέχεται στο ποίημα «Χρεόγραφο».

Η ποίηση του Βαρνάβα συνδυάζει το διεισδυτικό βλέμμα του γεωλόγου πάνω στα πράγματα της γης με την τολμηρή μεταφορικότητα, όπου ο ίδιος ο κύκλος των γήινων πραγμάτων μετασχηματίζεται στη συνείδηση του ποιητικού υποκειμένου σε μνήμη

της απώλειας της γενέθλιας γης (π.χ. το ποίημα «Αποσάρθρωση», 34, το οποίο θα μπορούσε να διαβαστεί ως μεταφορά για τη χαμένη πατρίδα). Η ουμανιστική διάθεση, η ηθική συνείδηση της μνήμης του χρέους και η συνείδηση της απόδοσης δικαιοσύνης διατρέχει κάμποσα ποιήματα της συλλογής. Στα δύο τελευταία ποιήματα του βιβλίου, με τίτλους «Εξόφληση» και «Ισολογισμός» ο χρόνος συστέλλεται και διαστέλλεται από το παρελθόν στο μέλλον. Η μνήμη του παρελθόντος συναιρείται με τη μνήμη του παρόντος και του μέλλοντος, μέσα από το καβαφικό μότο, στο ποίημα «Εξόφληση», όπου, σ' ένα φανταστικό επίπεδο, εξοφλείται το χρέος προς τη θρυλική γενέτειρα και επιστρέφουν τα χαμένα ή υποδουλωμένα στα δεσμά της τεχνολογίας χαμόγελα των παιδιών.

Γιώργος Φράγκος

Ενα βιβλίο για την πεμπτούσια της ζωής

Ανδρέας Μάνος: *Μια τετρακτύς λόγων περί έρωτος*, Αθήνα, Ηρόδοτος 2015

Χάρηκα μα και απόλαυσα, σελίδα προς σελίδα, κεφάλαιο προς κεφάλαιο, την ανάγνωση της τετρακτύδος των λόγων του πανεπιστημιακού καθηγητή φιλοσοφίας Ανδρέα Μάνου περί έρωτος. Χάρηκα και απόλαυσα το βιβλίο για το μέτρο που το διακρίνει, για τη δομή που το χαρακτηρίζει, για την ευαισθησία που αποπνέει, για την έμπνευση που εκβάλλει, αλλά κυρίως για το συγκινησιακό ρίγος που το διατρέχει από την αρχή μέχρι το τέλος.

Το βιβλίο αυτό προσφέρει πολλών λογίων τέρψεις, πρωτίστως αισθητικής υφής, με την ευκρίνεια και την ακρίβεια του, με την αναλυτικότητα και την παραστατικότητα του, αλλά και με τη γεμάτη αγάπη επιμονή του, να ξεδιπλώνει διάπλατα τις εσωτερικές σελίδες του ανθρώπινου ψυχισμού.

Πρώτη φορά σε βιβλίο του Ανδρέα Μάνου παρεισφρεί, σε τέτοιο βαθμό, η βιωματική σχέση με το αντικείμενο το οποίο πραγματεύεται. Πχ στο βιβλίο του *Η οντο-*